

Utredning hur den privatekonomiska situationen för personer med funktionsnedsättning som försörjer sig genom statliga ersättningar kan underlättas genom insatser från Göteborgs Stad

Bakgrund och avgränsning

Kommunfullmäktige gav i budget 2024 nämnden för funktionsstöd i uppdrag att utreda hur den privatekonomiska situationen för personer med funktionsnedsättning som försörjer sig genom statliga ersättningar kan underlättas genom insatser från Göteborgs stad. Statliga ersättningar för personer med funktionsnedsättning är sjukersättning¹ och aktivitetsersättning².

Enligt nämnden för funktionsstöds reglemente ansvarar nämnden för kommunens uppgifter inom verksamhetsområdet funktionsstöd. Där ingår uppgifter som fokuserar på socialtjänstlagens grupper: människor med funktionshinder och personer som vårdar eller stödjer en närstående. Förvaltningens redovisning utgår i huvudsak från målgrupperna för nämndens ansvar.

Uppdraget från kommunfullmäktige tolkas som att utreda ekonomiska förmåner eller bistånd som skulle kunna förbättra den privatekonomiska situationen för personer med funktionsnedsättning som försörjer sig genom statliga ersättningar. Förvaltningen redovisar förebyggande insatser som syftar till att underlätta alternativt skapa bättre förutsättningar för personer med funktionsnedsättnings privatekonomiska förhållanden.

Juridiska förutsättningar gällande att ge stöd till personer med funktionsnedsättningar som försörjer sig genom statliga ersättningar

Den kommunala kompetensen

Vad en kommun får syssla med är reglerat i kommunallagen. I den står det i 2 kap. 1 § att kommunen själv får ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens område eller dess medlemmar. I nästa paragraf står det att kommunen inte får ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan ska ha hand om.

¹ Sjukersättning kan ges till personer mellan 19 och 66 år som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning inte kan arbeta, vare sig nu eller i framtiden, med något arbete på hela arbetsmarknaden, inte heller i anpassat arbete ex anställning med lönebidrag.

² Aktivitetsersättning kan ges till personer mellan 19 och 29 år som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning kan arbeta högst 75 procent av heltid under minst ett år. Det gäller för alla arbeten även anpassade arbetet ex anställning med lönebidrag. Aktivitetsersättning kan också ges till personer mellan 19 och 30 år som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning behöver längre tid för att avsluta grundskolan eller gymnasiet.

Det är statens sak att ansvara för den privatekonomiska situationen för personer med funktionsnedsättning som försörjer sig genom statliga ersättningar. Det ansvaret regleras i socialförsäkringsbalken. I den står det i 2 kap. 2 § att socialförsäkringen administreras av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Fondtorgsnämnden och Skatteverket. Om kommunen skulle införa stöd för att förbättra deras privatekonomiska situation skulle det innebära att kommunen har hand om en angelägenhet som staten ska ha hand om. Det skulle därmed strida mot 2 kap. 2 § kommunallagen.

Insatser enligt LSS

Vidare kan Göteborgs stad inte ge några insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, utan att det sker i enlighet med gällande lagstiftning.

Enligt 1 kap. 1 § regeringsformen utövas den offentliga makten under lagarna. Detta ger uttryck för den så kallade legalitetsprincipen, vilket innebär att kommunen ska besluta i enlighet med lagen i sin myndighetsutövning. Samma princip finns även uttryckligen reglerad i 5 § förvaltningslagen som anger att en myndighet endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen.

Rätten till bistånd regleras i första hand i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, SoL, och i 7 § LSS. Den som har rätt till bistånd enligt SoL ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå och den som har rätt till insats enligt LSS ska tillförsäkras goda levnadsvillkor.

När kommunen beviljar insatser enligt LSS är den skyldig att tillämpa gällande rätt. Om nämnden skulle frångå gällande lagstiftning, förarbeten och praxis så riskerar detta att strida mot den tidigare beskrivna legalitetsprincipen.

Då kommunen får en statlig ersättning för sina kostnader enligt lagen om utjämning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade skulle en mer tillåtande tillämpning av just LSS även innebära en snedfördelning av medel mellan landets kommuner.

Det finns inte heller någon regel i LSS som ger kommunen mandat att besluta om en mer tillåtande tillämpning eller ytterligare stöd. Ekonomiskt stöd kan inte utgå enligt LSS med undantag för ersättning för utförd personlig assistans. Att ge ytterligare stöd enligt LSS skulle därför innebära ett avsteg från den ovan nämnda legalitetsprincipen.

Utifrån beslut om insats med stöd av LSS eller SoL, exempelvis boende med särskild service och boendestöd, ges personer med funktionsnedsättning stöd i vardagen exempelvis i att hantera sin privatekonomi. I den insats som den enskilde beviljats kan det ingå stöd i att ta del av information och service från andra myndigheter.

Särskilt stöd enligt 4 kap. 2 § SoL

Enligt 4 kap. 2 § SoL får nämnden ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det. Med stöd av denna regel kan kommunen besluta att ge ytterligare stöd till sina medlemmar utöver de som följer av lagen. Eftersom frågan i det här fallet inte handlar om insatser som faller inom kommunens befogenheter utan är förbehållet staten bedöms införandet av ett sådant stöd inte vara lagligt.

Ersättningar till personer med funktionsnedsättning i Göteborgs stad

Kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning

I Göteborgs stads utges två former av kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning. De grundas på lagen om vissa kommunala befogenheter 2 kap 6 §.

Kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning som bor i ordinärt boende är ett ekonomiskt stöd för personer som har funktionsnedsättning och därför har särskilda behov som gäller hur bostaden är utformad. Bidraget är inkomstrelaterat och ansökan måste förnyas varje år.

Kommunalt bostadstillägg för personer med funktionsnedsättning som bor i bostad med särskild service så kallat garantibelopp kan sökas av personer som bor i bostad med särskild service. Garantibeloppet är den summa pengar den boende garanteras ha kvar när hyra och mat är betald, om den enskilde inte har tillräckligt med pengar kvar betalas mellanskillnaden ut av förvaltningen. Bidraget är inkomstrelaterat och den enskilde måste först ha ansökt om statligt bostadstillägg.

Garantibeloppet är för 2024 fastställt till 2292 kronor/ månad för personer som är 65 år och äldre och 3008 kr/ månad för personer som är yngre än 65 år. Viktigt i sammanhanget är att nivån på inkomstrelaterade ersättningar påverkas av andra ersättningar.

Habiliteringsersättning

Brukare som deltar i daglig verksamhet får rehabiliteringsersättning.

Rehabiliteringsersättning är ej reglerad i lag eller föreskrift men är ett sätt att motivera den enskilde som är beviljad daglig verksamhet att delta i verksamheten. Från och med 1 april 2024 är ersättningen 160 kr/ heldag och 96 kr/ halvdag.

Resor till och från daglig verksamhet

Enligt den tidigare omsorgslagen kunde personer med funktionsnedsättning få resor till och från insatser. När LSS ersatte omsorgslagen år 1994 beslutade kommunfullmäktige i Göteborgs stad att personer med funktionsnedsättning skulle fortsätta på resor till och från daglig verksamhet även om lagkravet utgått. Ansvaret för att resorna ligger hos stadsmiljönämnden. Stadsmiljöförvaltningen bedömer vilken typ av resa den enskilde behöver utifrån beslut om rätt till daglig verksamhet. Resorna kan utföras med anpassat fordon eller genom kollektivtrafik så som buss eller spårvagn.

För personer med insats daglig verksamhet ingår två kostnadsfria resor per dag.

Program för full delaktighet

Enligt Göteborgs stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning ska stadens verksamheter samverka för att personer med funktionsnedsättning ska ha ett självständigt liv som alla andra. Förvaltningen har startat upp dialog med enheten för konsumentrådgivning och budget- och skuldrådgivning på förvaltningen för demokrati- och medborgarservice gällande hur samarbetet mellan förvaltningarna kan utvecklas i syfte att skapa bättre förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att få tillgänglighetsanpassad konsument-, budget och skuldrådgivning.

I samarbete med andra verksamheter i staden pågår arbete med att stödja personer med funktionsnedsättning att komma i i arbete på den reguljära arbetsmarknaden vilket i sig bidrar till att den privatekonomiska situationen för den enskilde förbättras. Detta är en strategi i Program för full delaktighet.

Bedömning

Förvaltningen har redovisat de juridiska förutsättningarna för staden att underlätta den privatekonomiska situationen för personer med funktionsnedsättning som försörjer sig genom statliga ersättningar.

Nämnden kan inte fatta beslut om insatser i form av ekonomiska förmåner för personer som försörjer sig genom statlig ersättning varken genom 4 kap.2 § SoL eller LSS.

Förvaltningen bedömer att det skulle strida mot den kommunala kompetensen att införa ett sådant riktat stöd enligt 4 kap. 2 § SoL och det bedöms inte finnas möjlighet enligt LSS att bevilja ersättning utöver den som kan ges som ersättning för personlig assistans.